

İHRACAT BEDELİ DÖVİZLERİN DEĞERLEMESİ

Bülent YILDIZ*

A- GENEL BİLGİ

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 8. maddesine göre, ticari amaçlarla ihraç edilen malların bedellerinin, bu kararda öngörülen özel haller ile Bakanlıkça uygun görülen mücbir sebeplerden kaynaklanan gecikmeler hariç, fiili ihraç tarihinden itibaren en çok 180 gün içinde ihracatçılar tarafından yurda getirilerek bankalara veya özel finans kurumlarına, Türk parası olması halinde tevsiki, döviz ise satılması zorunludur.

Ancak söz konusu ihracat dövizlerinin en az %70'inin fiili ihraç tarihinden itibaren 90 gün içerisinde getirilerek bankalara veya özel finans kurumlarına satılması halinde bakiye %30'una tekabül eden kısmı üzerinde ihracatçı serbestçe tasarruf edebilir.

Yurda getirilmesi zorunlu ihracat bedeli dövizlerin, bu maddede öngörülen sürelerden sonra yurda getirilmesi halinde, ek süreler içinde olsa dahi, sürenin sonuncu gününde geçerli kur ile dövizin satıldığı günün kuru arasında meydana gelen olumlu fark, ilgililere ödenmeyip Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'na aktarılır.

İhracatta fatura bedeli fatura tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru ile değerlendirilir. Yurda getirilen ihraç bedeli dövizler bankalara veya özel finans kurumlarına bozdurulduğu tarihteki fiili satış kuru ile değerlendirilir. Ancak ihracat bedeli dövizler TPKKH 32 sayılı karara göre yurda getiriliş tarihlerine göre farklı şekillerde değerlemeye tabi tutulabilmektedir.

B- YURDA GETİRİLMESİ ZORUNLU İHRACAT BEDELİ DÖVİZLERİN DEĞERLEMESİ

1- Fiili İhraç tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilen dövizlerin değerlendirilmesi

TPKKH 32 sayılı kararın 8. maddesine göre ticari amaçlarla ihraç edilen

(*) SMMM Bağımsız Denetçi

malların bedellerinin, bu kararda öngörülen özel haller ile Bakanlıkça uygun görülen mücbir sebeplerden kaynaklanan gecikmeler hariç, 180 gün içerisinde yurda getirilmesi zorunludur. Ancak söz konusu ihracat dövizlerinin en az %70'inin fiili ihracat tarihinden itibaren 90 gün içerisinde yurda getirilerek bankalara veya özel finans kurumlarına satılması halinde bakiye %30'una tekabül eden kısmı üzerinde ihracatçı serbestçe tasarruf edebilir.

Fiili ihracat tarihinden itibaren 90 gün içerisinde ihracat bedelinin %70'i yurda getirilmezse, ihracat bedelinin tamamının fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilmesi zorunludur.

Dönem sonlarında fiili ihracat tarihinden itibaren 90 gün veya 180 gün geçmediğinden yurda getirilemeyen ihracat bedeli dövizlerin VUK'nun 280. maddesi hükmü uyarınca 31.12 tarihleri için Maliye Bakanlığı'na tesbit edilen "Döviz" kuru esas alınmak suretiyle değerlendirilmesi gerekir.

2- Fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilmeyen dövizlerin değerlemesi

Ihracat bedeli dövizlerin %70'inin fiili ihracat tarihinden itibaren 90 gün içerisinde yurda getirilmemesi halinde 180 gün içerisinde tamamının getirilmesi zorunludur. Fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde

yurda getirilmeyen dövizlerin, sürenin sonuncu gününde geçerli kur ile dövizin satıldığı günün kuru arasındaki olumlu kur farkları ihracatçılara ödenmeyip T.C. Merkez Bankası nezdinde bulunan Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'na (DFİF) aktarılır.

Fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilmeyen ihracat bedeli dövizlerin 180. gününden sonra oluşacak kur farkları üzerinde ihracatçı tarafından herhangi bir şekilde tasarruf yetkisi ve tahsil edilme olanağı bulunmamaktadır. Dolayısıyla fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilmeyen dövizlerin 180. günden sonra doğan olumlu kur farkları ihracatçıya ödenmeyeceği için ihracatçı açısından bir gelir değildir. Bu kur farkları ihracatçı açısından bir gelir olmadığından 180. günden sonra hesaplanan kur farkları bir yandan gelir yazılırken diğer yandan DFİF'e ödenecek olan tutar gider yazılmalıdır.

Özetle fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içerisinde yurda getirilmeyen ihracat bedeli dövizler için oluşacak kur farkı geliri, sürenin sonuncu gününde (180. gün) geçerli kur ile ihracat edilen malın fatura edildiği tarih arasındaki kur farkı kadardır. Bu tarihten sonra oluşacak kur farkları ihracatçıya ödenmeyeceğinden ihracatçı açısından bir gelir değildir.

C- YURDA GETİRİLMESİ
ZORUNLU OLMAYAN
İHRACAT BEDELİ
DÖVİZLERİN DEĞERLEMESİ

İhraç bedeli dövizlerin en az %70'inin fiili ihraç tarihinden itibaren 90 gün içerisinde yurda getirilerek bankalara veya özel finans kurumlarına satılması halinde %30'una tekabül eden kısmı üzerinde ihracatçı serbestçe tasarruf edebilir. Yani bu durumda ihraç bedelinin %30'unun yurda getirilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ancak uygulamada %70'lik kısmın 90 gün içerisinde yurda getirilmesi durumunda, getirilme zorunluluğu olmayan %30'luk kısmın işletmeden çekilebilecek değerlendirilmesi söz konusu olmayan bir para olarak anlaşılabilirdiği görülebilmektedir. Oysa bu kısmın yurt dışında tutma hakkının tanınmasının amacı, işletme dışına çıktığı veya değerlendirme zorunluluğunun kaldırılması değildir. Bu uygulamanın amacı, ihracatçıların yurt dışındaki pazar arama faaliyetlerini sürdürürken döviz sıkıntısı nedeniyle ihracat olanağını yitirme riskinin kaldırılmasıdır.(1)

İhracatçıların serbest tasarrufuna bırakılan %30'luk kısım ihracatçı yönünden alacak niteliğini kaybetmez ve işletme hesaplarına tahsilat olarak girmediği yada yurt dışında harcandı ise herhangi bir şekilde tevsik edil-

mediği sürece bilançonun aktifinde dövizli alacak niteliğini koruyacaktır. Bu nedenle ihracatçıların serbest tasarrufuna bırakılan %30'luk ihraç bedeli dövizler işletme hesaplarına tahsilat olarak girmediği yada yurt dışında herhangi bir harcamada kullanıldığı tevsik edilmediği sürece değerlendirme günlerinde VUK'nun 280. maddesi hükümlerine göre değerlendirilecek ve oluşan kur farkları işletme hesaplarına intikal ettirilecektir.

Kambiyo Mevzuatına göre herbir gümrük beyannamesi itibarıyla 50.000 Dolara kadar ihraç partilerinde bedellerin yurda getirilme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yani ihraç edilen malın bedelinin 50.000 dolara kadar olması halinde bedellerinin yurda getirilme zorunluluğu bulunmamaktadır. İhraç edilen malın bedeli 50.000 Dolardan fazla olmakla beraber bu ihraç partisinden yurda getirilmeyen bedel 50.000 Dolara kadar olması halinde aynı şekilde bu bedellerin de yurda getirilme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yine, Kambiyo Mevzuatına göre, ihracatçıların bir önceki yıl yada cari yılda yapmış oldukları ihracat tutarının %1 nisbetine kadar ihracat bedellerinin yurda getirilme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Yukarıda açıklanan durumlar ihracatçıların dövizli alacaklarını ortadan kaldırmamakta yalnızca Kam-

biyo Mevzuatı açısından bedellerinin yurda getirilme zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Yurda getirilme yükümlülüğü olmayan bu bedeller işletme hesaplarına hasılat olarak girmediği yada yurt dışında harcandığı tevsik edilmediği müddetçe işletmenin dövizli alacağı olarak bilançosunun aktifinde görülecektir. Yıl sonları itibariyle yurda getirilmeyen 50.000 dolara kadar ihracat bedelleri ile bir önceki yıl yada cari yılda ya-

pılmış olan ihracat tutarının %1 nisbetine kadar ihracat bedellerinin VUK'nun 280. maddesi hükmü uyarınca 31.12 tarihleri için Maliye Bakanlığı'nca tesbit edilen "Döviz" kuru esas alınmak suretiyle değerlendirilmesi gerekir.

Notlar :

1) Şinasi AYDEMİR, Yurda Getirilmesi Kambyo Mevzuatınca Zorunlu Tutulan ya da Serbest Bırakılan İhracat Bedellerinden Kaynaklanan Dövizli Alacakların Değerlemesi, Vergi Dünyası, Ocak 1989, sayı: 89.